

ПРАВознавство

УДК 342.7+364-2

**СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРІВ БЕЗОПЛАТНОЇ
ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ**

З. В. Красько

студентка 2 курсу, навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – к.пед.н., доцент В. І. Гришко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджено поняття принципів безоплатної вторинної правової допомоги (БВПД), здійснено аналіз їх складових для підтвердження важливості їх ролі у формуванні системи БВПД та досягненні першочергових цілей – захисту прав і свобод людини і громадянина й розвитку українського правового захисту. Особливу увагу приділено аналізу принципів роботи волонтерів у системі БВПД.

Ключові слова: волонтери, принципи, система, безоплатна вторинна правова допомога, захист прав та свобод людини і громадянина.

В статье исследовано понятие принципов бесплатной вторичной правовой помощи (БВПД), осуществлен анализ их составляющих для подтверждения важности их роли в формировании системы БВПД и достижении первоочередных целей – защиты прав и свобод человека и гражданина и развития украинской правовой защиты. Особое внимание уделено анализу принципов работы волонтеров в системе БВПД.

Ключевые слова: волонтеры, принципы, система, бесплатная вторичная правовая помощь, защита прав и свобод человека и гражданина.

The article explores the concept of the principles of free secondary legal aid (FSLA), analyzes their components to confirm the importance of their role in shaping the FSLA system and achieving the primary goals – protection of human and civil rights and freedoms, and the development of Ukrainian legal protection. Particular attention is paid to the analysis of the principles of volunteer work in the FSLA system.

Keywords: volunteers, principles, system, free secondary legal aid, protection of human and civil rights and freedoms.

Безоплатна вторинна правова допомога (далі – БВПД) в Україні успішно діє вже більше десяти років. Це проявляється не тільки в кількості успішних справ у практиці – згідно з показниками Міністерства юстиції України, адвокати Реєстру системи БПД та інші спеціалісти надали свої послуги більше трьох мільйонів разів. Успіх полягає у визнанні ефективності системи БВПД незалежними експертами Ради Європи [1]. Безсумнівно, для досягнення таких висот спеціалісти БВПД керувалися не тільки своїм особистим досвідом, а й керівними початками – принципами.

Метою статті є окреслення поняття принципів БВПД, аналіз їх складових для підтвердження важливості їх ролі у формуванні системи БВПД та досягненні першочергових цілей – захисту прав і свобод людини і громадянина й розвитку українського правового захисту.

Для аналізу відібрано праці українських науковців. Також в роботі присутні нормативно-правові акти. Використовуються такі методи дослідження: теоретичний (аналіз та синтез, класифікація), емпіричний (порівняння, спостереження). Принципи як загальне правове поняття характеризували О. В. Старчук, О. В. Зайчук, Е. В. Магаррамлі; в більш вузькому аспекті порушуваного питання, зокрема принципів надання волонтерства та безпосередньо БВПД, робили дослідження науковці О. Говоруха, І. Козьяк, В. В. Сахнюк, Ю. В. Кривенко.

Перш ніж почати трактувати принципи у вузькому значенні, окреслимо загальне значення поняття «принцип». Сам термін походить з латини і означає начало, моральне и наукове правило поведінки. В Словнику української мови принципом називається основне вихідне положення наукової системи або ж основний закон [2]. Оскільки річ йде про принципи Волонтерської діяльності БВПД, яка складається із загальноправових, волонтерських принципів та безпосередньо принципів системи БПД, розгляньмо й ці поняття.

На думку О. В. Старчук, принципами права є його засадничі ідеї, які визначають зміст, напрям його норм й мають ознаки: системність, взаємоузгодженість, універсальність та загальнообов'язковість та ін. [3, С. 42].

Т. І. Ковальчук також називає принципами права провідні ідеї й установки, цілі, що визначають особливості розвитку системи [4].

О. В. Зайчук доповнює це поняття. Згідно з думкою вищезазначених авторів, принципи права є не тільки визначальними установками, а й складовими моральної та організаційної основи становлення, еволюції й функціонування права [5, С. 23]. Цими принципами є невичерпний список понять, якими повинен керуватися волонтер, наприклад: верховенство закону, гуманності тощо.

Волонтерськими ж принципами права, згідно із Законом України «Про волонтерську діяльність», є принципи законності, гуманності, рівності – основних загальноправових, та безоплатності, неприбутковості – виключно положень, які стосуються дефініції поняття волонтерства [6].

Щодо виділення головних ознак, Ю. В. Кривенко виділяє перевагу загальноправових тенденцій, зокрема безкорисливість та безоплатність [7, С. 248]. Однак зарубіжні науковці, у тому числі Ф. Хенді, вважають головним принципом волонтерства перевагу користі над витратами.

В Загальній декларації волонтерів закладені дещо інші постулати:

- повага гідності, культури й особистості;
- рівність колективних та індивідуальних потреб, загальна рівність незалежно від раси, статусу, нації, матеріального становища;
- елемент особистого і загального розвитку;
- солідарність та братерство всередині колективу [8].

А тепер перейдемо до фундаментальних складових – принципів системи БПД в Україні, адже вони закріплені ст. 5 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та відображають власне визнані державою правові постулати: верховенство права, законність, доступність, забезпечення якості безоплатної правової допомоги, гарантоване державне фінансування [9].

Е. В. Маррагамлі уточнює, що до принципів БПД повинні відноситися галузеві, суб'єктивні та міжнародні норми [10, С. 113]. Ми погоджуємося з думкою автора, адже, хоча принципи є сталими й універсальними у використанні, однак потребують періодичного оновлення відповідно до правових тенденцій. Також розвиток галузевих принципів був би доречним саме для підвищення ефективності роботи членів Реєстру адвокатів БПД.

Система принципів беззаперечно потребує доповнень. Так В. В. Сахнюк вважає за потрібне закріплення таких принципів, як принцип взаємодії державних органів та системи БПД як вторинної, так і первинної допомоги, а також зазначає і невід'ємний принцип моніторингу [11, С. 138–139]. Ми погоджуємося із цим твердженням, оскільки відсоток вирішення питань стосовно документації, що затверджує співпрацю правоохоронних органів та системи БПД, є дуже малим [12, С. 2].

Також пропонуємо доповнити принципи БВПД згідно ст. 4 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правилами адвокатської етики (незалежність та свобода адвоката, пріоритет інтересів клієнта, неприпустимість конфлікту інтересів, конфіденційність, компетентність, повага до професії), затверджених 9 червня 2017 року, як зазначає Е. В. Магаррамлі [10, С. 115–116]. Також необхідно доповнити ці положення пунктами з міжнародних деонтологічних кодексів.

Оскільки Україна тісно співпрацює з європейськими співтовариствами, варто приділити увагу розвитку актуальних принципів толерантності та неупередженості як ознаки не тільки теоретичної, а й підсвідомої інтеграції з європейськими стандартами.

Отже, принципами є постулати, які диктують не тільки основоположні ідеї діяльності БВПД, цілі системи й ідеали роботи, а й регулюють її на практиці. Оскільки волонтерство БВПД тісно пов'язане одразу із декількома сферами, а саме: безпосередньо волонтерство, безоплатна правова допомога та адвокатська діяльність, то це впливає на принципи самої системи та її механізму. Беззаперечно, система БВПД є порівняно новою для нас, тому потребує доповнень і редагувань. Почавши пророблення принципів, діяльність системи матиме правильний курс для подальших звершень.

1. Рада Європи надала оцінку системі безоплатної правової допомоги в Україні: висновки та рекомендації. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/rada-yevropy-nadala-otsinku-systemi-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogy-v-ukrayini-vysnovky-ta-rekomendatsiyi-2/> (дата звернення: 18.10.2021).
2. Словник української мови : в 11 т. 1976. Том 7. С. 693.
3. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 40–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2012_2_11 (дата звернення: 18.10.2021).
4. Ковальчук Т. І. Вебсайт: Загальні принципи права. Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=15141 (дата звернення: 18.10.2021).
5. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права. Основоположні принципи права як його ціннісні виміри*. Вип. 3. 2012. С. 21–27. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63854/04-Zaychuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 18.10.2021).
6. Про волонтерську діяльність в Україні : Закон України від 19.04.2011 р. станом на 3 лип. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/3236-17#Text> (дата звернення: 15.10.2021).
7. Кривенко Ю. В. Принципи здійснення волонтерської діяльності. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 246–250. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_63 (дата звернення: 16.10.2021).
8. *Загальна декларація волонтерства* : XVI Всесвітня конференція добровольців Міжнародної асоціації волонтерських зусиль (IAVE), Амстердам, січень, 2001. URL: http://www.volunteer.ru/5/1/5_1_dekl1.htm. (дата звернення: 16.10.2021).
9. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI станом на 18 лип. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 15.10.2021).
10. Магаррамлі Е. В. Систематизація принципів надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2019. № 30. С. 110–117.
11. Сахнюк В. В. Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги: теоретичний аспект. *Право і суспільство* : науковий журнал. 2020. № 2. Ч. 2. С. 135–139.
12. Красько З. В. Взаємодія правоохоронних органів із безоплатною правовою допомогою. *Функціонування правоохоронних органів в умовах сучасності* : наук. тези, м. Рівне, 29 жовт. 2021 р.